

Teológiai hóbort vagy új reformáció?¹

Az új kálvinizmus jelenségének vizsgálata

TÓTH KRISZTIÁN

Sokan úgy gondolják, hogy a történelmi reformáció legfontosabb „felfedezése” a szuverén kegyelem doktrínája. Valójában helyesebb, ha a *Sola Scriptura* elvét tekintjük annak az alapkőnek, amely tantételből a szuverén kegyelem üdvözüléstana is származik. Az „egyedül a Szentírás” gondolatmenete természetesen megengedi minden protestáns keresztyén hívőnek a más forrásból való vizsgálódást is, ez az alapelv nem jelenti azt, hogy kizárólag a Bibliát forgathatjuk. Reformált, evangéliumi hívőként a protestáns ortodoxia szellemiségében is lehet használni teológiánk műveléséhez segédtudományokat és számtalan külső forrást. Ezt azonban kellő körültekintéssel érdemes megtenni! A *Sola Scriptura* értelme az, hogy nem fogadunk, mert nem fogadhatunk el bármilyen más tekintélyt, amely egy szinten lenne a Szentírással. Római katolikus mintára még ha lenne is u.n. „protestáns szent hagyomány” akkor sem engedhetjük, hogy egy szintre emelkedjen Bibliánk tekintélyével.

E fontos igazság mellett látnunk kell a *Tota Scriptura* elvét is! Nem csak az a kérdés, hogy a Biblia tekintély, hanem hogy elégséges forrás e számunkra a hívő életben. Kulcskérdés, hogy a posztmodern korban elő keresztyén vajon rendelkezik hasonló bizalommal Isten iránt – mint elődeink – afelől, hogy az ihletett (θεόπνευστος²) Ige tartalmazza *mindazt*, amire a szent élethez szükségünk van? A Biblia tévedhetetlensége (inerrancy) mellett annak elégségessége (sufficiency) is vízvonalasztó napjaink evangéliumi keresztyén palettáján.

Nemrég jelent meg a KIA kiadó gondozásában *Az Új Kálvinizmus* címmel ez a Josh Buice által eredetileg 2017-ben szerkesztett és publikált gyűjtemény.

1. The New Calvinism: New Reformation Or Theological Fad? (eredeti mű címe, alcíme - magyarul)

2. A 2 Tim 3:16 szerint „A teljes Írás Istentől ihletett,…” vagyis θεόπνευστος – ami azt jelenti, hogy Istentől sugalmazott, Isten lélegzetéből, leheletéből származik az egész Biblia. A Szentírás forrása tehát mennyei, nem emberi.

A mindössze 5 fejezetes, ennek megfelelően 5 szerző - *Josh Buice, Paul Washer, Steven Lawson, Conrad Mbewe, Tim Challies* - tollából származó mű magyarul 137 oldalas, így az olvasó egy viszonylag rövid műben több szempontból is megismerhet egy napjainkban egyre fontosabbá váló, újrafelfedezett lelki(ségi) mozgalmat. A szerzők, habár azonos teológiai alapálláson vannak Isten szuverenitását és a kegyelem tanait illetően, elmondható róluk, hogy különböző felekezetekből, országokból és akár kontinensekről érkeznek. Figyelemre

méltó például, hogy az evangélikalizmushoz hasonlóan a kálvinizmusra sem jellemző csupán egyféle felekezetiiség, kultúra vagy földrajzi régió. Az biztosan elmondható, hogy ezek inkább és főleg a protestantizmuson belüli teológiai áramlatok, történelmileg is és napjainkban is, azonban megtalálhatók nép-egyházi és szabadaegyházi, konzervatív és karizmatikus, európai, amerikai vagy éppen harmadik világbeli gyülekezeti közösségekben is. Az itt felsorolt különbözőségek nem jelentenek akadályt vagy határt az új kálvinizmus gondolatmenete számára. De miről is van szó, miért annyira vonzó manapság e világméretűvé nőtt mozgalom?

Ezt mutatja be az említett könyv dióhéjban, amit már csak azért is érdemes átlapozni, hogy az ember el tudja helyezni az új kálvinizmus eszmetörténeti keretrendszerét a napjainkig tartó egyháztörténelmi korszak legfrissebb szakaszában, beleilleszve a 20. század végi késő modern, 21. század eleji poszt-modern nyugati civilizáció által kitermelt virtuális forradalom valóságába.

„Az első fejezet a sola Scriptura elvére fókuszál, és arra a csatátérre, ahol a Szentírás elégséges voltába vetett hit a vallásos pragmatizmussal vív háborút. A második fejezet az ekkleziológiát állítja középpontba, és elmagyarázza, miért nem maradhat fenn az új kálvinizmus mozgalma a helyi gyülekezetekhez való erős ragaszkodás nélkül. A harmadik fejezet elmagyarázza, hogy a személyes szentségre való törekvés miatt kulcsfontosságú az új kálvinista mozgalom - vagy bármely más Isten-központú mozgalom - egészséges voltához. A negyedik fejezet arról szól, hogy Isten Szentlelkére

van szükség, hogy képessé tegye népét a szolgálatra és a keresztyén életre. Végül az ötödik fejezet bibliai tisztánlátásra hív. Ellenségünk ravasz, sokfajta csapdát állít majd elénk, amelyek tönkretesznek Krisztusról való személyes bizonyoságtételünket és kisiklathatják az új kálvinizmus mozgalmát is.”³

Egy 2009-es Time Magazin cikksorozat az új kálvinizmust bevezetve - harmadikként! - azon tíz eszme közé, ami „megváltoztatta a világot”⁴. Miközben tehát a mozgalom filozófiájának megítélése sokszínű, napjainkban tapasztalható jelentősége nem vitás. Hatása jóval túlmutat az adott gyülekezetek falain kívülre és miközben a történelem során gyakran érte a missziói passzivitás vádját⁵ a kálvinista mozgalmakat, az új évezred kezdetén az sem kérdés, hogy az új kálvinizmust jellemzi-e az evangelizációs hajlandóság. Masszív, világméretű, milliósok elérését célzó globális missziós munka és aktív gyülekezet-plántálás jellemzi szerte a bolygón⁶. Ezt mégsem a korábbi évtizedek által „kitaposott” pragmatista úton teszi, mert felismerte, hogy „minden lépés a pragmatizmus felé rossz irányba vezet”⁷. Szakított a 20. században oly divatos gyülekezetnövekedési modellekkel, felkapott vezetéselméleti stratégiákkal, tanítványozási módszerekkel, amik arra voltak hivatva, hogy a „keresőket” bevonzzák az egyházba, minél kívánatosabbá téve számukra a közösségiség élményét. Egyfelől megérthető, hogy a korábbi évtizedek törvénykező hangulata után sokan a pragmatizmus vagy az antinomianizmus irányába fordultak az egyházban. Az előbbi szerint akkor csináljunk valamit, ha valami működik, az utóbbi pedig igyekszik levetni magáról a bibliai erkölcsi törvények „béklyóját”. Mindkettő zsákutca, mivel a hasznosság és szabadosság irányába visz. Ezt az inga-kilengést szenvedni napjainkban is sok helyen az egyház.

Az új kálvinista mozgalom sem légtüres térben keletkezett, maga is egy válasz volt többek között a fent említett jelenségekre. Eljött az idő, amikor a fiatal generációk belefáradtak a stílusbeli csatározásokba, mélyebb igeismeretre vágytak, szerették volna magukat kötni hívő elődeikhez, nem csak évek vagy évtizedek, hanem évszázadok, évezredek távlatában. Felismerték, hogy nem velük kezdődött minden, hanem olyan lelki órák „vállán állnak”, mint például *Luther, Kálvin, John Knox, George Whitefield, John Bunyan, Jonathan Edwards* és

3. Josh Buice: Az Új Kálvinizmus, KIA, 2020. 16. o.

4. David Van Biema: The New Calvinism, Time Magazine, 2009.

5. Mindez jogosan igaz lehetett az u.n. hiperkálvinistákra, akik helytelen gyakorlata ellen Spurgeon is méltán felemelte szavát.

6. Sokak által ismert a *Desiring God*, a *Grace to You*, a *Ligonier Ministries* vagy a *TGC* szolgálata.

7. Josh Buice: Az Új Kálvinizmus, KIA, 2020. 21. o.

a puritánok, Charles Spurgeon vagy Martyn Lloyd-Jones. Az új kálvinizmus legalább annyira néz hátra is mint előre - visszavezetve magát egészen az apostoli tanításig, de mindenkor eszközül elfogadva korunk legmodernebb technikai vívmányait, melyeket bölcsen szolgálatunkba állítva a misszió Isten dicsőségére és embertársaink javára lehet.

Az új kálvinista mozgalom számos konferenciát szervez világszerte, ugyanakkor ereje és élete leginkább a helyi gyülekezetekben manifesztálódik, hiszen ez Isten hosszú távú terve népe számára a földi vándorúton. Olyan lokális közösségek alakulnak, ahol az igehirdetés áll a középpontban, a korábbi időkhöz képest szinte újrafelfedezett módon, és ezt megtámogatva a teológiai megújulás hatással van az egyházi éneklésre is⁸. Nem túlzás azt állítani, hogy a mély bibliai tantételekkel is átítatott zsoltár- vagy himnuszéneklés sok helyen a reneszánszát éli. Ha feltesszük a kérdést, hogy az új kálvinizmus csupán elmélet vagy gyakorlat is, őszintén be kell valljuk, hogy mindkettőre van példa. Sajnos világszerte találkozhatunk olyan nagy „reformátori” szakállt növesztett, Kálvin-os, vagy Spurgeon-os pólóban járkáló, kávéházakban gyülekező, vallási blogokat írogató fiatal felnőttekkel, akik magukénak vallanak bizonyos fontos teológiai doktrínákat, de az életszentség terén vagy egy helyi gyülekezet tekintélye alá való beállás terén komoly hiányaik vannak. A valódi szeretet útja a szolgálat, ami elköteleződéssel jár. Individualista korunkban sok új kálvinistának ez sok, nem tudják bevállalni a krisztusi alázat útját, gyakorlati módon. Mindenképp figyelmeztető jelzés a fiatal generációnak, hogy nem elég felelmelelni szavát például – egyébként nagyon helyesen – a teológiai liberalizmus ellen, hanem szükség van rá, hogy az ortodoxiát ortopraxis⁹ kövesse. Nem elég a korábbi idők sekélyes, már-már funkcionális ateizmust kitermelő tanítási gyakorlata ellen kikelni. Az új kálvinizmus féllábú óriás marad ha nem tudja ötvözni az újra felfedezett biblikus doktrínákat a helyi közösségekben és azokon túli megéléssel.

Mi az összekötő kapocs evangelikalizmusban? Minden bizonnyal a Sola Scriptura. A kálvinisták csupán az evangelikál mozgalom egy részhalmazát alkotják és még önmagukon belül is megférnek különböző kegyességi irányzatok, színes felekezeti háttérből jövők. Az új kálvinista mozgalomnak egészen egyedülálló módon sikerült az utóbbi évtizedekben integrálni a protestáns

8. Szerzők, mint például Keith és Kristyn Getty vagy a Sovereign Grace Music kiadványai.

9. A helyes módon történő hitgyakorlást szükséges hozzáigazítani az igaz, biblikus, apostoli tanításhoz. (Lásd 31. o.)

nagycsaládon belül például kontinúacionistákat és szeszacionistákat, presbiteriánusokat és baptistákat. A mozgalom mai vezető arcai jelenleg főleg középkorú vagy idős amerikai fehér férfiak¹⁰, de a könyv egyik fejezetének szerzője, Tim Challies idővel változást, differenciálódást prognosztizál.

Olyan „izgalmas ébredésnek”¹¹ lehetünk tanúi az új kálvinista mozgalmat szemlélve mely kétségtelenül megrázza korunk keresztyénségét. Éppen ezért lehet eszköz Isten kezében egyháza megreformálására. Újra hangsúlyozom, lehet vele szimpatizálni vagy egyet nem érteni, hozzáadott értéke, tényező szerepe korunk globális egyházában vitán felül áll. Pár jellemző és konkrétum zárásként, ami segíthet a tájékozódásban; az új kálvinista mozgalom a nemi szerepeket illetően komplementarianista, a lelki ajándékok terén belefér a nem szélsőségesen karizmatikus illetve konzervatív mezsgye, eszkatológiájában is viszonylag széles; szinte a legfőbb – pre-, a-, post-millennista – álláspontok képviselői mind megtalálhatók az új kálvinizmus berkein belül. Látható tehát az inkluzivitás előnye, ugyanakkor a határhúzás nehézkességének veszélye is. Egy mozgalom önértelmezésében mindig nagy kérdés, hogy ki van bent és ki van kint, és az új kálvinizmus esetében is be kell járni azt a rögzös utat, ami ezt meghatározza. A dilemma abban áll, hogy se túl kicsire, se túl nagyra ne nyissák az ajtót. Ebben segít pár sarokpont, így ha kéne mondani egy magyarázatos Bibliát, ami hitelesen fémjelzi a mozgalom szellemiségét az az *ESV*, ha dogmatika könyvet, akkor az pedig valószínűleg *Wayne Grudem Rendszeres Teológiája* lenne¹². Az újjászületésünkben Isten monergisztikus munkáját, megszentelődésünkben a Vele együttműködő szinergisztikus folyamatot hangsúlyozó lelki megújulás számára tehát nem csak az *általunk*, hanem a *bennünk* is hangsúlyos. A Szentlélek megelevenítő és éltető jelenléte nélkül elhalhat a kezdeményezés, csupán emlékként fennmaradva a történelem színpadán, mint ahogy történt számos korábbi mozgalommal. De addig, amíg Isten használni szeretné saját dicsőségére és sokak üdvösségére, az új kálvinizmus minden erőssége, lehetősége, veszélye és kihívása ellenére megmarad.

Összegezve és kicsit összevetve a hazai helyzetképpel, az új kálvinizmus itthon sem alkot egységes felekezeti tábor, inkább elszórtan jellemző az egyes protestáns nagyegyházi közösségekre vagy kisegyházi gyülekezetekre. Ilyen

10. Mint például: *John Piper, John MacArthur, Sinclair Ferguson, D. A. Carson, Wayne Grudem, Alistair Begg, Mark Dever, Albert Mohler, C. J. Mahaney, vagy a fiatalabbak, mint Kevin DeYoung, Matt Chandler, David Platt* vagy a néhai *R. C. Sproul*†, illetve *J. I. Packer*†.

11. Josh Buice: *Az Új Kálvinizmus*, KIA, 2020. 98. o.

12. Josh Buice: *Az Új Kálvinizmus*, KIA, 2020. 122. o.

szempontból és értelemben a mozgalmat jellemez egyfajta egészséges és biblikus ökumenizmus. Ma Magyarországon az ilyen teológiát vallók megtalálhatók az Evangélikál Csoport Egyesület keretein belül, valamint markánsan meghatározzák a Kálvinista Apologetika vagy a Divinity blog szolgálatát is.

Végül egy személyes vallomás. Sokak lelkesednek a mai fiatal generációban – vélt vagy valós, modern vagy újrafelfedezett – teológiai igazságokért. Úgy vélem nem túlzás kijelenteni: önmagában a teológia nem üdvözít.¹³ Ezt csak Isten teheti meg – kegyelméből! Visszagondolva hívő életem korábbi szakaszára, magam is előbb lettem evangélikál mint kálvinista, hasonlóan ahhoz, mint ahogy előbb lettem keresztyén, mint baptista. Sajnos úgy tűnhet, hogy a reformált és a baptista fogalmak kizárják egymást, holott a történelem is bizonyítja, hogy köztük az „és” abszolút legitim. Ha választanom kellene nem kérdés a fontossági sorrend, elsősorban Isten gyermeke vagyok, ugyanakkor nem szégyellem magam az új kálvinizmus táborába sorolni, mint tökéletlen de törekvő, aki örömmel és lelkesedéssel vállalja a „*fiatal, nyughatatlan és protestáns*”¹⁴ jelzőt sok kortársával és sorstársával – szerte a világon. Várakozásainkat és álmainkat majd az idő méri meg, veti el, vagy igazolja.

13. Ezt annak ellenére, vagy a mellett teszem, hogy mélyen egyet értek a néhai R. C. Sproul kijelentésével, mely szerint „*a teológia maga az élet*”. Forrás: „What Is Reformed Theology?” A Teaching Series by Dr. R. C. Sproul, 1. Introduction

14. Collin Hansen: *Young, Restless and Reformed: A Journalist's Journey with the New Calvinists*, Wheaton: Crossway Books, 2008. 156. o. - idézve Josh Buice: *Az Új Kálvinizmus*, KIA, 2020. 9. o.